

JEG KØRER MED LEVENDE DYR

Branchearbejdsmiljørådet
for transport og engros

INDHOLD

- s1: Forord
- s2: Bilens opbygning
- s3: Dyrs adfærd
- s7: På- og aflæsning af dyr
- s10: Rengøring og desinfektion af materiel
- s13: Personlige værnemidler
- s14: Arbejdshygiejne
- s14: Uddannelse
- s15: Litteraturhenviisning

FORORD

Denne branchevejledning er udarbejdet af Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros og er en del af indsatsen for at styrke den forebyggende arbejdsmiljøindsats inden for transportområdet. Branchevejledningen er en del af en større indsats for at få dækket alle aspekter af chaufførområdet med detailrådgivning- og vejledning inden for området af specialkøretøjer. Branchevejledningen er tænkt som inspiration og vejledning til dig, der transporterer levende dyr - og til din arbejdsmiljøgruppe.

Det er din arbejdsgivers pligt at give dig den fornødne instruktion i at udføre arbejdet på en farefri måde. Dette vil vi gerne støtte op om ved at lave denne vejledning. Desuden kan vejledningen bruges som inspiration til Jeres Arbejdspladsvurdering (APV) arbejde.

Branchevejledningen dækker ikke alle aspekter ved chaufførområdet. De generelle forhold omkring arbejdsmiljø for chauffører kan du læse om i "Arbejdsmiljøhåndbogen for chauffører", ligesom indretning af førerhuse og ergonomi er beskrevet i "Jeg kører lastbil". Begge vejledninger er udgivet af Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros.

At transportere levende dyr byder på nogle særlige arbejdsmiljøproblemer, bl.a. udsættelse for bakterier og smitte samt omgangen med dyr, der ofte udviser en irrationel adfærd. Det er især sådanne forhold, som vejledningen sigter mod.

Hvis du i dit arbejde er pålagt at bruge specielle former for personlige værnemidler, skal du naturligvis anvende dem. Hvis du oplever fejl og mangler i forhold til de emner, der er behandlet her i vejledningen, så opfordrer vi dig til at give dine erfaringer videre til Jeres APV, så de kan indarbejdes i handleplanerne og dermed være med til at forbygge arbejdsmiljøproblemer.

BILENS OPBYGNING

Lastbiler, der er opbygget til transport af svin og kreaturer, er ofte forsynet med en læssebagsmæk, da det kun er et fåtal af gårdene, der har læsseramper. Disse læssebagsmækkene er opbygget med en skridsikker plade og en afskærmning på de frie sider, som vender væk fra vognkassen.

Du skal være opmærksom på ikke at overskride læssebagsmækkens max. belastning. Læsseren er fra fabrikanten forsynet med angivelse af maksimale lasteevne.

Du skal være opmærksom på den fare for klemning, der er til stede ved betjening af lifte, herunder faren for, at fødder kommer i klemme under liften, og at du ikke får hænder eller arme i klemme mellem lift og vognkasse.

Nogle lastbiler er opbygget som fleretagers vogne til transport af svin således, at ét eller to etagedæk kan hejses i vejret og gøre plads til flere svin på lastbilen. Opbygninger af denne slags er forsynet med mekaniske låse, der sikrer, at vogndækkene ikke kan falde ned, hvis hejsesystemet går i stykker. Hejsesystemet kan ligeledes ikke aktiveres, når du befinder dig inde i vognkassen.

Du skal være opmærksom på ikke at gå ind under et hejst vogndæk uden først at have sikret dig, at de mekaniske låse er aktiverede, og at ingen kan aktivere hejsesystemet ved et uheld.

Der vil også ved kørsel med fleretagevogne være et stabilitets-/vægtfordelingsområde, der kan give alvorlige konsekvenser, hvis ikke du er opmærksom på det.

Problemerne kan forekomme som følge af "overlæs" på øvre etager ved transportens udførelse.

For høj hastighed i sving og/eller hjul, der kommer ud i en blød rabat, kan være årsag til, at lastbilen vælter. Pas på centrifugalkraften i kurver! Det er derfor vigtigt, at du først kører dækket op, når der skal dyr ind på nedre dæk og ikke før.

En anden ting du skal være opmærksom på er passagemulighed under f.eks. broer, der kan være et problem med fleretagevogne. Vær også opmærksom på, at du sikrer dig, at taget er nede i kørestilling, hvis du kører med lastbil med hævbart tag.

DYRS ADFÆRD

Dyr har et synsfelt, der afhænger af deres arts oprindelse.

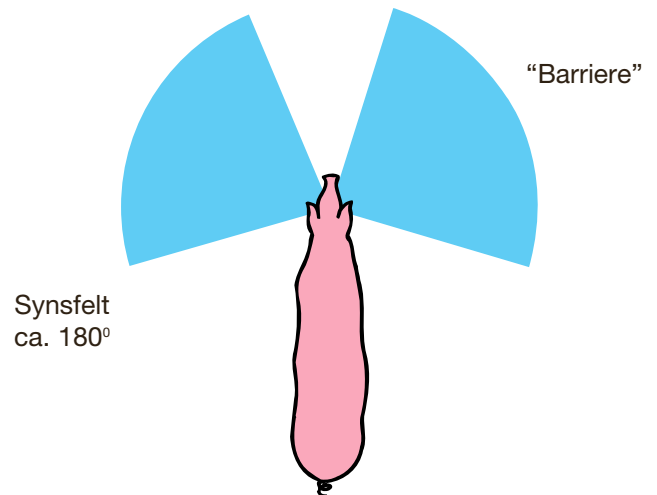
Kreaturer og får har fra urtiden haft behov for at være vagtsomme over for rovdyr og har derfor et synsfelt, der næsten dækker hele horisonten. Kun direkte bagfra er de "blinde". Desuden ser kreaturer og får godt på lang afstand.

Svin har derimod ikke haft samme behov, da de har været skovdyr, hvorfor deres synsfelt er afgrænset til at se fremad og relativt lidt til siden. Svins synsfelt er desuden begrænset til ca. 12 m.

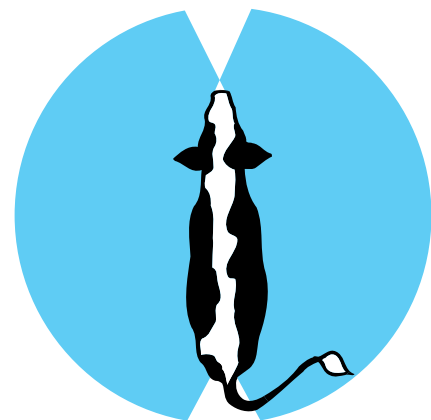
Fælles for alle arterne er, at de har en såkaldt flugtzone, hvorved forstås: "En given afstand til en mulig fare der, hvis afstanden brydes, medfører, at dyret flygter". Afstanden for det enkelte dyr afhænger af, hvor tamt det er, og kan variere fra 0 m. for et meget tamt dyr til ca. 30 m. for kreaturer, der altid har gået frit. Flugtzonen forøges, når dyr er usikre eller ophidsede. Hvis dyrene af en eller anden årsag opfatter, at de ikke kan komme frem, vil de stoppe op i en afstand, der ca. svarer til deres flugtzone.

Du skal sikre, at der ikke opstår en barriere ("mur") foran dyrene, når de drives fremad.

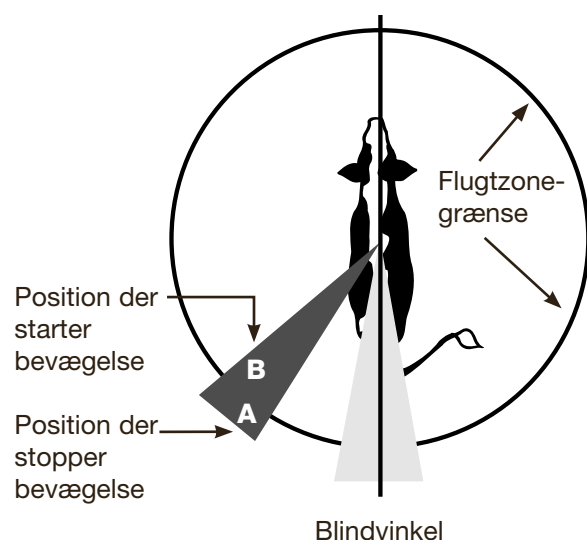
Synet: Svin
Dybdeskarphed 25-50°

Synet: Kreaturer/får

Anvendelse af flugtrute

Det er vigtigt, at den person der driver, står rigtigt i forhold til dyret og går ind i flugtzonen fra den rigtige vinkel for at drive dyret i den ønskede retning. Kommer driveren forfra, vil dyret vende rundt eller undvige, hvis der er plads til det. Kommer driveren derimod skråt bagfra, vil dyret gå frem. Ved drivning af kreaturer skal du være forsigtig med ikke at komme for tæt på dyret bagfra, da det da kan sparke bagud.

Dyr har forskellig følsomhed overfor farver, og nogle farver virker mere neutrale end andre. Farver kan derfor anvendes til at gøre ting "synlige" eller "usynlige" for dyrene. For svin anvendes neutrale farver, såsom gul, grøn eller orange, når man ikke ønsker at påvirke dyret. Synlige farver for svin er sort, gråt, hvidt, blåt, rødt og brunt, der derfor anvendes, når man ønsker at påvirke dyret.

De anvendte farver på vognen bør udnytte dyrenes adfærd mest muligt, være jævne og uden kontraster, der får dyrene til at stoppe op og vanskeliggøre læsningen.

Farven på dit arbejdstøj bør overvejes i forhold til det, vi har nævnt. Ved at bruge arbejdstøj i en for dyret synlig farve vil man opnå virkningen af, at dyret ikke "overser" driveren, men derimod reagerer på hans tilstedeværelse.

Derimod skal du også være opmærksom på synlige farver, som evt. kan virke som en "mur" for dyret og derved stoppe dets fremfærd.

Høresansen er relativt ens for de forskellige dyrearter, og de vil alle reagere ved uvant støj. Især pludselig støj, såsom metallåge mod væg eller klove mod alugulv, vil få dyrene til at stoppe og tøve med at gå frem.

Dyrene reagerer også forskelligt ved stigning og fald på ramper. Kreaturer og får accepterer større stigning og fald på ramper (op til 25%) end svin, der foretrækker at gå på en plan eller let stigende flade. Fælles for alle dyr er, at de bliver nervøse, hvis de ikke kan stå fast. Det er derfor vigtigt, at glatte gulve og ramper undgås, da de vanskeliggør fremdriften af dyrene.

Kreaturer og får har en stærk følgeadfærd, der gør, at når man får ét dyr til at gå frem, følger de andre som regel med. Svin derimod har en relativ ringe følgeadfærd og vil nødtvinges til at gå i "gåsegang".

Du skal så vidt muligt undgå at lave unødig støj, da dette vil påvirke dyrenes fremfærd. Du skal ved læsning af svin være opmærksom på, at læssebagsmækken ikke stilles med for stor hældning (max. 10%) i forhold til gulvet.

Gulv, ramper og læssebagsmæk bør også være rengjorte og tørre, så dyrene ikke bliver unødvendigt nervøse.

PÅ- OG AFLÆSNING AF DYR

Da det ofte er din opgave at drive dyrene frem og ind i lastbilen, er det vigtigt, at du er bekendt med denne procedure ved transport af levende dyr. Det er heller ikke altid, at der er hjælp til rådighed ved inddrivning og læsning af dyrene.

Ved læsning af svin anvendes som drivmiddel normalt et bræt eller en plade, som har til formål at lede dyrene i den ønskede retning. Drivmiddel i form af sorte drivplader eller –bat giver den bedste effekt, da de skaber en synlig barriere/forhindring for dyrene, så de vælger at gå væk fra den og ikke imod den.

Det kan dog være belastende for driveren at holde på et en tung drivplade, så den bør laves af så let et materiale som muligt, f.eks. plast evt. med støttehjul.

For at skåne driverens knæ mest muligt kan det anbefales at anvende knæbeskyttere, da drivpladen ofte vil støde mod driveres knæ.

Drivmiddel i form af el-drivere er ifølge lovgivning tilladt at bruge på voksne svin og kreaturer, såfremt de kun anvendes på dyrenes bagpart og kun på dyr, der har mulighed for frit at kunne gå frem. Der er fra mange slagterier krav om, at man ikke må anvende el-drivere på svin i forbindelse med transport til deres slagterier. Derfor anvendes de sjældent.

Ved drivning af får eller kreaturer kan det ofte være en fordel, at det foretages med "lededyr", hvor man tager ét får og lader de andre følge efter således, at man udnytter den følgementalitet, der er hos får.

Drivning skal udnytte dyrenes adfærd med tanke på flugtzoner og skal principielt foregå ved at drive bag på dyrene.

Du bør anvende sikkerhedssko eller sikkerhedstræsko med stål næser og skridsikre såler ved inddrivning, læsning og aflæsning af dyr, da der er stor risiko for, at et dyr kan træde dig over fødderne og for at modvirke evt. klemning under læssebagsmæk.

Ved læsning af svin er disse ofte anbragt i et udleveringsrum. Du skal så selv drive dem videre ud til lastbilen og læsse dem derfra.

Du skal så være meget opmærksom på de forhold, der er i udleveringsrummene, da gulvet kan være meget glat, og du let kan miste fodfæste, hvis et svin f.eks. skulle rende ind i dig. Desuden kan lysforholdene i udleveringsrummene være meget dårlige.

Ved transport af svin vil det ofte lette drivningen at reducere gruppestørrelsen, så der er færre svin at holde styr på.

Alle dyr viser aggressivitet i større eller mindre grad, når de sammenblandes med dyr, de ikke kender. Disse forhold må tages i betragtning ved afhentning, transport og aflæsning af dyr.

For at undgå at dyrene bliver nervøse og stressede (og dermed vanskeligere at håndtere), skal du være meget påpasselig med ikke at sammenblende dyr fra forskellige besætninger eller stier. Disse dyr anbringes besætningsvis/stivis i de forskellige rum, som transportvognen er opdelt i.

Desuden skal tyre eller orner transporteres i separate rum for at mindske aggressiviteten fra disse dyr.

Hvis der transporteres svin i anhængere, foregår tømning på slagteriet normalt direkte fra anhængerens, og forvognen tømmes da ofte også via anhængerens. I dette tilfælde skal du være opmærksom på, at tømningen fra forvognen via anhængerens kan blive vanskeliggjort, da der kan forekomme problemer med skiftende lys og lignende. Disse forhold kan give uro blandt svinene og dermed vanskeliggøre aflæsningen. Mange dyr er desuden bange for at gå ind i et mørkt rum, hvorfor det anbefales at sikre et godt lys i vognen.

RENGØRING OG DESINFEKT

Der er krav om, at transportvogne er rengjorte og desinficerede inden afhentning af de første læs svin ved indenlandstransporter, dersom det forrige læs har omfattet svin fra besætninger med sygdomsproblemer, f.eks. en niveau 3 salmonellabesætning. For transportvogne, der har været udenlands, gælder, at de skal rengøres og desinficeres ved grænsen for derved at sikre mod indslæbning af smitte fra udlandet.

Vær også opmærksom på de særlige krav, der stilles for at undgå smitte, f.eks. fra mund- og klovsyge.

Ved rengøring og desinfektion af transportvognen skal alt strøelse og gødning først fjernes. Derved fjernes kilder til infektion, og den videre rengøring og desinfektion lettes. Vognbunden, læssebagsmæk og indvendige sider spules derefter grundigt med trykreuser, så der ikke er synlige rester tilbage. Ved indenlandstransporter er det normalt ikke nødvendigt med rengøring af bilens udvendige sider og hjul, men for biler, der har været udenlands, skal disse også rengøres.

ION AF MATERIEL

Efter rengøring af bilen er der flere muligheder for efterfølgende desinfektion. Det kan bl.a. være en korttidsvirkende metode, hvor der anvendes stærkere brugskoncentrationer eller en langtidsvirkende, hvor der bruges svagere brugskoncentrationer. Ved begge metoder anvendes der stærke alkaliske sæber, som lægges ud i vognen f.eks. ved hjælp af lavtryksrensere, og efter ca. 10 minutter skylles af med vandslange. Ved den langtidsvirkende metode skal der derefter spredes smuld ud i bunden af vognen.

Du skal være meget påpasselig ved brugen af alkaliske sæber, da selv fortyndede opløsninger kan virke stærkt irriterende eller ætsende for hud, øjne og slimhinder og kan give langsomt helende sår. Hvis du skulle få noget på huden, skal du straks skylle efter med vand.

Hvis der skulle komme noget i øjnene, skal der ligeledes straks skylles efter med vand.

En væsentlig ulempe ved anvendelse af højtryksrensere med et vandtryk på 100 bar er dannelsen af meget kraftige aerosoler bestående af væsketåger med dråber, der er så små, at de dels ved indånding kan trænge helt ned i lungerne, dels kan holde sig svævende i luften i længere tid, og derved spredes over længere afstande. Ved brug af højtryk er det ikke kun vand, der hvirvles op i små dråber, men også rengøringsmidlet, snavs og sygdomskim. Dette kan give stærk irritation af lungerne.

Der skal altid anvendes egnede åndedrætsværn ved arbejde over 2,5 MPa (25 bar).

- At-vejledning D.5.4 om åndedrætsværn.

Du skal være meget påpasselig ved brug af højtryksrensere, og hvis det er muligt, er det bedst at anvende en lavtryksrenser (25 bar).

Ved arbejde under 2,5 MPa (25 bar) og hvis der er forværende faktorer såsom kemikalier, der er sundhedsskadelige ved indånding, mikroorganismer eller rester af organisk oprindelse til stede, skal de ansatte anvende egnede åndedrætsværn.

- At-vejledning D.2.20 om Brug af vandtryk til rengøring, afrensning, skæring mv.

Ved arbejde med renseren bør du stille dig således, at vinden ikke blæser vanddampene og sprøjt over mod dig selv.

Du skal også være opmærksom på den mærkning, der findes på de rengøringsmidler, du bruger, og følge brugsanvisningen.

PERSONLIGE VÆRNEMIDLER

Du skal normalt anvende kedeldragt eller anden overtræksdragt, der beskytter mod tilsmudsning og bakterier samt sikkerhedssko/-støvler med sikkerhedskappe. Hertil kommer handsker, øjenværn, knæbeskyttere og maske efter behov.

Du skal anvende overtræksdragter, gummistøvler, vandtætte handsker, øjenværn og evt. maske ved desinfektion.

ARBEJDSHYGIEJNE

Da du gennem dit arbejde risikerer at komme i tæt kontakt med mange typer bakterier og virus, er det meget vigtigt, at arbejdshygiejnen udføres så grundigt som muligt. Du skal derfor have mulighed for at vaske hænder, inden du sætter dig ind i bilen. Dette nedsætter også risikoen for at overføre smitte fra én besætning til en anden. Ligeledes formindsker det muligheden for, at udefrakommende (f.eks. familie og kolleger) udsættes for bakterier og virus.

Inden du f.eks. spiser frokost, er det vigtigt, at du vasker dig grundigt med sæbe eller andet middel til rengøring af huden. Desuden bør du tage den kedeldragt eller lignende, som du arbejder i, af, mens du spiser, da der er mange bakterier gemt i tøjet. Maden bør heller ikke indtages i nærheden af, hvor bakterier fra dyr og stalde kan tænkes at forekomme, derfor heller ikke i førerhuset.

Ligeledes skal du rengøre din fodbeklædning med varmt vand og det samme med evt. gum-mimåtte i førerhuset, hver gang du rengør og desinficerer materiellet.

UDDANNELSE

EU har fastsat regler for dyretransport, der gælder for samtlige medlemsstater. Herunder regler om obligatorisk uddannelse.

Hvis du medvirker ved transport af levende dyr (heste, kvæg, får, geder, svin) skal du have deltaget i et godkendt 3-dages kursus i håndtering af dyr på samlesteder.

Hvis du er chauffør på - eller hjælper ved - selve kørslen skal du desuden have gennemført et 2-dages kursus i at køre med dyrene. Dette kursus afsluttes med en test samt udstedelse af certifikat, som du skal medbringe under transporten.

Kurserne skal være gennemført senest 3 måneder efter ansættelsens første dag.

På kurset lærer du om regler og dokumenter vedrørende dyretransport, logbog, ansvarsfordelingen mellem virksomheden og chaufføren, køre-/hviletidsregler og arbejdstidsregler, kørselsadfærd og belæsning, arbejdshygiejne, nødprocedurer, såfremt der opstår unormale hændelser under transport, rengøring og desinfektion af køretøjet, dyrenes adfærd, vurdering af dyrs egnethed til transport, forsendelsestider og hvileperioder for dyr, forhold ved på- og aflæsning, smitte og smittespredning m.v.

HENVISNINGER

Denne vejledning er en del af bestræbelserne for at sætte fokus på chaufførers arbejdsmiljø, og indgår i Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros forebyggende arbejdsmiljøindsats.

Af andre relevante materialer kan nævnes :

”Arbejdsmiljøhåndbogen for chauffører” BAR transport og engros 2009.

”Jeg kører lastbil” en vejledning i indretning af førerhuse og ergonomi i forbindelse med chaufførarbejdspladser. BAR transport og engros 2008.

”Højtryksrensning i landbruget” Branchevejledning fra BAR jord til bord.

At-vejledning D.2.20 om brug af vandtryk til rengøring, afrensning, skæring mv.

At-vejledning D.5.4. om åndedrætsværn.

Branchevejledningen og andre materialer om chaufførers arbejdsmiljø kan bestilles af organisationernes medlemmer gennem egen organisation:

Arbejdsgiversekretariatet

Hannemanns Allé 25
2300 København S
Tlf.: 33 77 33 77

Arbejdstagersekretariatet

Kampmannsgade 4
1790 København V
Tlf.: 70 300 300

Vejledningen kan købes gennem

Fællessekretariatet

Hannemanns Allé 25
2300 København S
Tlf.: 33 77 33 771

Arbejdsledersekretariatet

Vermlandsgade 65
2300 København S
Tlf.: 32 83 32 83

**Det Nationale
Forskningscenter
for Arbejdsmiljø**

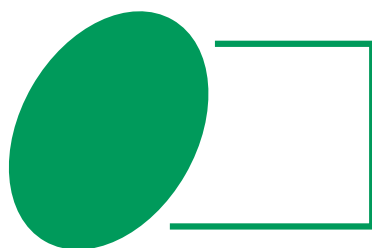
Lersø Parkallé 105
2100 København Ø
Tlf.: 39 16 52 30

www.arbejdsmiljobutikken.dk

Branchevejledningen kan downloades fra Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros hjemmeside:

www.bartransportogengros.dk

Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros

Lay-out: Søren Sørensen's Tegnestue

Tryk: PrintDivision

1. udgave, 2. oplag år 2010

ISBN nr. 87-90994-05-1

Varenummer 122006

Vejledningen kan købes i Arbejdsmiljørådets Service Center
www.arbejdsmiljobutikken.dk

